

Canllawiau'r Llywydd: Datgelu

Nid yw'r canllawiau hyn yn rhwymo mewn cyfraith a chânt eu darparu er mwyn helpu swyddogion monitro, y partïon, awdurdodau perthnasol a'u haelodau, a'r cyhoedd yn gyffredinol i ddeall eu rôl yn achosion Panel Dyfarnu Cymru ("PDC"). Nid yw'r canllawiau hyn yn cynnwys cyngor cyfreithiol ac atgoffir y rhai sy'n ystyried y canllawiau hyn nad yw'r canllawiau'n disodli eu dyletswyddau eu hunain, gofynion eu Cod Ymddygiad eu hunain os yw'n gymwys na'u rhwymedigaethau proffesiynol.

Cyffredinol

1. Yn wahanol i ymglyfreitha *inter partes* (ymglyfreitha lle mae un parti yn siwio un arall), mae PDC yn ymdrin â chyfeiriadau a wneir gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ("OGCC") ac apeliadau a wneir gan aelodau yn dilyn penderfyniad gan bwyllgor safonau ynglŷn â'r cwestiwn a yw'r Cod Ymddygiad ar gyfer aelodau wedi cael ei dorri (ac os yw, y sancsiwn priodol). Ym mhob achos, mae'r aelod ac OGCC yn bartïon ac mae ganddynt hawl i gyflwyno tystiolaeth, gofyn am gael galw tystion, a gwneud sylwadau. Fodd bynnag, mater i'r tribiwnlys yw penderfynu pa dystiolaeth sydd ger ei fron, cyn belled ag y cynhelir gwrandawriad teg.
2. Gall y tribiwnlys dderbyn tystiolaeth am unrhyw ffaith sy'n ymddangos yn berthnasol i'r tribiwnlys, er na fyddai tystiolaeth o'r fath yn dderbyniol mewn achos gerbron llys barn. Ni chaiff wrthod derbyn unrhyw dystiolaeth sy'n dderbyniol mewn llys barn ac sy'n berthnasol. Mewn geiriau eraill, dylai'r tribiwnlys ganiatáu dangos tystiolaeth os yw'n deg gwneud hynny (er mwyn sicrhau cyfiawnder) ac os yw'r dystiolaeth yn berthnasol i'r penderfyniadau y mae'n rhaid iddo eu gwneud; gall eithrio tystiolaeth amherthnasol.
3. Atgoffir y partïon bod datgelu'n hollbwysig er mwyn cael gwrandawriad teg ac y dylid darparu tystiolaeth i'r parti arall ac i PDC ymlaen llaw ac mewn da bryd cyn gwrandawriad terfynol; nid yw ymdrechion i "*gynllwynio*" yn erbyn y parti arall yn unol â naws ymarfer ymglyfreitha modern. Nid yw'n briodol ychwaith, wrth gysylltu â rhywun i ofyn iddo roi neu gyflwyno tystiolaeth, i ofyn i'r person hwnnw beidio â dweud wrth y parti arall neu PDC bod rhywun wedi cysylltu ag ef, yn enwedig swyddogion monitro, swyddogion eraill neu aelodau o awdurdod perthnasol; nid yw hyn yn golygu na ellir gofyn i berson o'r fath gadw'r cyfryw wybodaeth yn gyfrinachol at ei gilydd, ond nid mewn cysylltiad â'r parti arall neu PDC.

Cyn i achos PDC gychwyn

4. Fel arfer, cyn cychwyn achosion PDC, bydd OGCC wedi cynnal ymchwiliad llawn (gall swyddogion monitro gynnal ymchwiliadau mewn rhai amgylchiadau, ond at ei gilydd maent yn gofyn i OGCC wneud hynny). Bydd OGCC wedi casglu tystiolaeth gan yr aelod, tystion a thrydydd partion perthnasol, cynnal cyfweiliadau, a gofyn i'r aelod wneud sylw ar yr adroddiad drafft.
5. Cyhoeddir adroddiad terfynol gan OGCC, yn amlinellu'r honiadau gwreiddiol a wnaethpwyd, y dystiolaeth a gasglwyd, a'i gasgliadau. Caiff y dystiolaeth y dibynnodd OGCC arni ei harddangos i'r adroddiad terfynol a'i chyflwyno i'r aelod a naill ai'r pwyllgor safonau neu PDC.
6. Mae OGCC wedi cytuno i gyflwyno rhestr i'r aelod (a PDC pan fydd cyfeiriad ato) yn nodi pa ddeunyddiau nas defnyddiwyd sy'n bodoli hyd y gŵyr ef (deunyddiau na chawsant eu defnyddio i baratoi'r adroddiad terfynol), beth yw'r deunyddiau, a'u lleoliad (gan ei bod yn bosibl nad oes gan OGCC ddeunydd o'r fath; er enghraifft, mae'r deunydd gan y swyddog monitro) pan gyhoeddir yr adroddiad terfynol. Gall y rhestr o ddeunyddiau nas defnyddiwyd fod mewn dwy ran – tystiolaeth gyffredin a thystiolaeth sensitif. Diffinnir tystiolaeth sensitif at y dibenion hyn fel tystiolaeth yn ymwneud â diogelwch cenedlaethol, a roddwyd gan ddisgwyl y bydd yn cael ei chadw'n gyfrinachol, yn ymwneud ag ymchwiliad neu achos troseddol, yn ymwneud â pherson ifanc dan oed, neu yn ymwneud â bywyd preifat tyst (nid yr aelod) neu drydydd parti. Os bydd yr aelod yn gofyn am ddatgeliad o dystiolaeth a restrwyd yn y rhestr o ddeunyddiau nas defnyddiwyd, dylid gofyn amdani cyn pen 28 diwrnod ar ôl derbyn y rhestr er mwyn osgoi unrhyw oedi diangen gan yr aelod neu ei gynrychiolwyr. Gall y tribiwnlys hefyd fynnu bod dogfen sydd ar y rhestr o ddeunyddiau nas defnyddiwyd yn cael ei datgelu, ond nid oes rhaid iddo wneud hynny.

Pan fydd achos PDC wedi cychwyn

7. Cyn gynted ag y gwneir y cyfeiriad gan OGCC neu y rhoddir caniatâd i apelio gan Lywydd PDC (neu ei ddirprwy), bydd y Panel yn dod yn gyfrifol am benderfynu pa dystiolaeth y gellir ei dangos. Bydd yn rhoi cyfarwyddiadau lle bo'n briodol, ond yn gyffredinol bydd yr egwyddorion a ganlyn yn gymwys:
 - a) Bydd yr adroddiad terfynol a thystiolaeth a fydd yn cael ei harddangos gydag ef yn rhan o fwndel y gwrandawriad os yw'n berthnasol ac os bydd ystyriaeth ohoni gan y tribiwnlys yn gymorth i sicrhau cyfiawnder (tynnir sylw at baragraff h isod);
 - b) Bydd ymateb yr aelod neu ei gais i apelio yn rhan o fwndel y gwrandawriad;
 - c) Bydd tystiolaeth a gyflwynwyd gan yr aelod â'i ymateb yn rhan o fwndel y gwrandawriad os yw'n berthnasol ac os bydd ystyriaeth ohoni gan y tribiwnlys yn gymorth i sicrhau cyfiawnder (tynnir sylw at bwynt h isod);

- d) Bydd unrhyw benderfyniad a wnaethpwyd gan y pwyllgor safonau a thystiolaeth ategol os yw wedi'i darparu gan y partïon neu'r swyddog monitro (os nad yw eisoes yn adroddiad terfynol OGCC) yn rhan o fwndel y gwrandawriad;
- e) Bydd gohebiaeth rhwng PDC a'r partïon yn rhan o fwndel y gwrandawriad, ynghyd â rhestrau a chyfarwyddiadau neu orchmynion eraill;
- f) Gall cyflwyniadau gan y partïon fod yn rhan o fwndel y gwrandawriad (oni bai eu bod yn cael eu gwneud yn llafar), ond nid ydynt yn dystiolaeth;
- g) Rhaid i unrhyw dystiolaeth ychwanegol y mae'r partïon yn dymuno iddi gael ei hystyried, ar wahân i baragraffau a – e, naill ai fod yn destun cais a wneir i'r tribiwnlys neu gael ei chynnwys drwy gyfarwyddiadau gan y tribiwnlys ar ei liwt ei hun. Dylid gwneud ceisiadau mewn da bryd cyn i'r gwrandawriad terfynol ddechrau er mwyn i'r tribiwnlys allu gofyn am farn y parti arall a dweud beth yw ei benderfyniad; dylid gwneud ceisiadau o'r fath o leiaf 28 diwrnod clir cyn i'r gwrandawriad terfynol ddechrau, ond disgwylir y dylai ceisiadau o'r fath gael eu gwneud cyn y gynhadledd restru. Bydd ceisiadau i ddangos tystiolaeth a gyflwynir yn y gwrandawriad terfynol neu o fewn y cyfnod o 28 diwrnod cyn dechrau'r gwrandawriad terfynol yn cael eu hystyried fel ceisiadau hwyr a bydd angen rhoi rhesymau da pam na allai'r cais fod wedi cael ei wneud yn gynharach, ac egluro pam y mae datgeliad hwyr o gymorth er mwyn sicrhau cyfiawnder;
- h) Mae gan y tribiwnlys hawl i beidio â chynnwys tystiolaeth amherthnasol ym mwndel y gwrandawriad ac i benderfynu pa dystion fydd yn cael eu galw i roi tystiolaeth. Disgwylir y bydd y partïon yn cael eu hysbysu ymlaen llaw ac y rhoddir rhesymau iddynt os na fydd tystiolaeth yn cael ei chynnwys.

Pwerau PDC

- 8. Mae gan PDC bŵer i ofyn am ddogfennau neu i ofyn am fanylion gan unrhyw berson, pa un a yw'n barti yn yr achos, neu'n barti â diddordeb yn yr achos, ai peidio. Os oes ar barti angen tystiolaeth neu wybodaeth gan unrhyw berson er mwyn cyflwyno ei achos i PDC yn deg, ac nad yw wedi gallu ei chael yn uniongyrchol ei hunan (tynnir sylw isod at safle arbennig swyddogion monitro), dylai wneud cais i PDC am gyfarwyddiadau neu orchymyn i gael y dystiolaeth neu'r manylion.
- 9. Dylid gwneud ceisiadau mewn da bryd cyn y gwrandawriad terfynol, ac yn ddelfrydol cyn y gynhadledd restru. Ni ddylid gwneud ceisiadau o'r fath yn y gwrandawriad terfynol nac yn ystod y cyfnod o 28 diwrnod cyn dechrau gwrandawriad terfynol oherwydd y bydd y partïon a PDC wedi mynd i gostau yn barod ac y gallai hynny fod yn ofer (dylai'r partïon nodi bod gan PDC bŵer i wneud gorchmynion costau mewn rhai amgylchiadau). Dylai'r partïon gofio y dylid caniatáu digon o amser i'r parti arall allu gwneud cyflwyniadau ac i'r tribiwnlys ddod i benderfyniad – mae hyn yn debygol o gymryd o leiaf 28 diwrnod.

Y swyddog monitro

10. Caiff y swyddog monitro ei hysbysu ynglŷn â'r achos a'i wahodd i ddod i'r gwrandawriad terfynol. Nodir rôl y swyddog monitro'n fanylach yng Nghanllawiau'r Llywydd "*Rôl y Swyddog Monitro yn achosion PDC*". Mae'r rhan sy'n ymwneud â datgelu a swyddogion monitro yn cael ei hailadrodd isod er hwylustod ac er mwyn sicrhau bod y partïon yn deall bod y swyddog monitro yn ddiuedd a bod ganddo rôl bwysig i'w chwarae er mwyn cynnal safonau.
11. Yn gyffredinol, ni ddisgwylir i swyddogion monitro chwarae rhan weithredol yn achosion PDC. Cyn achosion, mae'n debyg y bydd OGCC wedi casglu tystiolaeth berthnasol gan yr awdurdod perthnasol, gan gynnwys tystiolaeth gan y swyddog monitro, a bydd y dystiolaeth hon naill ai'n cael ei harddangos i adroddiad terfynol OGCC neu'n cael ei hamlinellu mewn rhestr o ddeunyddiau nas defnyddiwyd a ddarperir gyda'r adroddiad.
12. Er hyn, mae'n bosibl y bydd gan y swyddog monitro dystiolaeth berthnasol nad yw wedi cael ei datgelu i OGCC neu y bydd y cynghorydd neu ei gynrychiolwyr yn cysylltu ag ef i ddatgelu tystiolaeth. Ni ddylai swyddogion monitro gymryd ochr a disgwylir iddynt barhau'n ddiuedd yn unol â gofynion eu rôl. Mae'n briodol i swyddog monitro gywiro camgymeriad ffeithiol a wneir gan dyst (fel rhan o'i rôl a amlinellir uchod o ddarparu gwybodaeth ffeithiol i'r tribiwnlys mewn cysylltiad ag unrhyw dystiolaeth sydd ger ei fron yn barod), ond ni ddylai fabwysiadu safbwynt ynglŷn â'r penderfyniad a fydd yn cael ei wneud gan y tribiwnlys. Yn yr un modd, rydym yn sylweddoli y gallai fod angen i'r swyddog monitro fod yn dyst drwy ei hawl ei hun os yw'n dyst i ddigwyddiad y mae anghydfod yn ei gylch neu os ef a wnaeth y gŵyn gychwynnol (er enghraifft ar ran swyddogion iau); nid yw hyn yn cael ei ystyried fel rhywbeth sydd y tu allan i'w rôl niwtral cyn belled â bod y dystiolaeth yn ymdrin â materion ffeithiol yn unig.
13. Atgoffir Swyddogion Monitro, os cafodd yr ymchwiliad ei wneud ganddynt hwy (yn hytrach nag OGCC), y bydd Rheoliad 5 o Reoliadau Ymchwiliadau Llywodraeth Leol (Swyddogaethau Swyddogion Monitro a Phwyllgorau Safonau) (Cymru) 2001 ("y Rheoliadau") yn berthnasol, ac nad yw PDC wedi'i restru fel endid a all yn gyfreithlon dderbyn gwybodaeth a gafwyd gan y swyddog monitro yn uniongyrchol wrth gynnal yr ymchwiliad, yn wahanol i OGCC. Mae gan PDC bŵer i ofyn am dystiolaeth gan unrhyw berson drwy gyfarwyddiadau a gorchmynion dan Reoliad 7, gan gynnwys gwybodaeth a gasglwyd gan y swyddog monitro dan Reoliad 5.
14. Y cyfarwyddyd safonol a roddir i swyddogion monitro mewn gohebiaeth gan y Cofrestrydd yw y dylai unrhyw dystiolaeth y dymunant ei darparu yn gyffredinol gael ei darparu naill ai'n uniongyrchol i'r Cofrestrydd pan fydd y tribiwnlys yn rhoi cyfarwyddyd i wneud hynny neu i OGCC i gael ei hystyried ganddo ef. Mae hyn yn rhoi sylw i unrhyw bryderon a allai gael eu codi gan naill ai'r rheoliadau neu ddeddfwriaeth diogelu data yn y rhan fwyaf o achosion ynglŷn â datgelu dogfennau gan y swyddog monitro.

15. Pan fydd achosion PDC wedi cychwyn, y tribiwnlys fydd yn penderfynu pa dystiolaeth sydd ym mwndel y gwrandawriad (yn amodol ar geisiadau gan y partïon lle bo'n berthnasol). Os yw swyddog monitro'n bryderus bod ganddo dystiolaeth berthnasol nad yw wedi cael ei datgelu o'r blaen i OGCC a bod achos PDC wedi cychwyn, dylai naill ai ystyried gwneud cais i'r tribiwnlys yn gofyn am gyfarwyddiadau ar ei liwt ei hun er mwyn gallu datgelu i OGCC, y cynghorydd/cynrychiolwyr y cynghorydd a'r tribiwnlys, neu ddatgelu'r dystiolaeth i OGCC (sydd wedi ymrwmo i sicrhau y bydd y cynghorydd yn derbyn y cyfryw dystiolaeth wedyn). Dylid cyflwyno ceisiadau datgelu i'r tribiwnlys cyn gynted ag y bo modd er mwyn sicrhau nad yw'r gwrandawriad terfynol yn cael ei ddal yn ôl.
16. Os bydd un o'r partïon yn gofyn i swyddog monitro gadw cais am ddatgeliad yn gyfrinachol, rhaid iddo ddefnyddio ei farn broffesiynol i benderfynu a ddylai gytuno, ond mae PDC yn disgwyl na fydd datgeliad yn cael ei wneud y tu allan i'w gyfarwyddiadau (boed drwy'r cyfarwyddyd a amlinellwyd yn ei lythyr safonol i swyddogion monitro neu gyfarwyddiadau ar gyfer achosion penodol a wneir gan y tribiwnlys) neu'r canllawiau hyn pan fydd yr achos wedi cychwyn. Pwrpas hyn yw sicrhau gwrandawriad teg pan fydd achos PDC wedi cychwyn a galluogi'r ddwy ochr i dderbyn datgeliad.

Claire Sharp

Llywydd, Panel Dyfarnu Cymru

Medi 2020